

Žák se specifickými poruchami učení

Učíte se doma s dítětem, o kterém víte, že se potýká **se specifickými poruchami učení** (SPU)? Nejste v tom sami! Toto znevýhodnění je vůbec nejčastějším problémem českých školáků.

Pro žáky se SPU platí, že pokud chtejí být ve škole úspěšní, musí pracovat jinak a intenzivněji než jejich spolužáci. Domácí vzdělávání dítěte se SPU na vzdělavatele tedy klade zvýšené nároky. Zkušenosti s výukou žáků se SPU lze shrnout do několika zjednodušených doporučení, které nám mohou pomoci:

- **Vytvořte si spolu s dítětem plán učení,** který si slíbíte dodržovat. Jeho struktura i konkrétnost závisí na potřebách dítěte. Umožněte mu zaznamenávat si do plánu, co již splnilo (osvědčuje se využívat pro to tabulku, graf, osu, kartičky s hesly či symboly, vše v papírové či elektronické podobě). Zapojte do režimu dne **také pohybové aktivity**, usnadníte výuku sobě i dítěti.
- **Dávejte dítěti najevo, že věříte v jeho úspěch,** bude se pravděpodobně více snažit úkol splnit.
- Snižte negativní vliv psaní a čtení na výsledky učení dítěte – **hledejte společně s dítětem postupy, jak se učit** – např. pište klidně tiskacím písmem nebo na klávesnici; střídejte papír/psací náčiní rozličných druhů a barev stejně jako vhodné typy písma/podbarvení pro tisk; využívejte multimodální způsob učení – současně vidět napsané, vyslovit to nahlas a současně napsat; tvořte si své přehledy učiva.
- **Pracujte s kompenzačními pomůckami,** které dítě používá v běžné hodině – např. čtecí okénko, záložka, mačkadlo k rozlišení tvrdých a měkkých slabik, vlastní přehledy učiva.
- **Umožněte dítěti dostatek času na práci.** Zadávejte vše s dostatečným časovým předstihem a v jasných strukturovaných celcích. Pomáhejte dítěti s prvním krokem.
- **Nebraňte se využití digitálních technologií** – např. pro psaní delších textů využívejte aplikace pro převod hlasu; pracujte s audioknihami; používejte elektronické texty (můžeme tak upravit vzhled textu, připojit vizuální či poslechový materiál).
- **Chvalte děti i za snahu, nejen za výsledek.** Sledujte pokroky, kterých dítě dosahuje, a nehledejte pouze jeho nedostatky. Poskytujte mu průběžně zpětnou vazbu k jeho práci. Umožněte dítěti libovolný počet opakování úkolu, nejlépe až do jeho správného provedení. Preferejte kvalitu zpracování nad množstvím, i když to může být pro dítě i vás mnohdy nesnadné.

Podrobnější informace k tématu je možné dohledat na stránkách Metodického portálu RVP.CZ / NPI ČR v seriálu článků **Žáci se specifickými poruchami učení**. Navštívit můžete i virtuální **hodinu českého jazyka**, kde s žáky se SPU pracuje zkušený speciální pedagog.

Žák s mentálním postižením

- **Opakujte si, pokud je to možné, mnohokrát s dítětem to nejdůležitější učivo.** Počítejte s tím, že si ho osvojí pomaleji a až po mnohonásobném opakování (opět spomejme opakování s manipulativní činností).
- **Přeformulujte učební látku s dítětem „do vlastních slov“** (např. přeříkáváním, formou vytváření pomocné osnovy, názorného grafického přehledu, myšlenkové mapy).
- **Nechte dítě při učení manipulovat s věcmi** (ať už jsou to např. předměty, zobrazení předmětů, textové pomůcky), které s učivem souvisejí. Je to zábavné a děláte to pro pochopení vztahů mezi nimi. Využijte pomůcek, s kterými žák pracuje ve třídě. Konzultujte s učitelem jejich využití.
- **Poskytujte dítěti potřebný čas pro práci.** Zkuste mu zprostředkovat informaci o tom, za jak dlouho mu vyprší čas ke splnění uloženého úkolu (zkuste použít např. minutku, přesýpací hodiny, aplikaci na mobilním telefonu). Nevytvářejte na něj další tlak.
- **Dohlížejte na bezpečnost dítěte při práci s digitálními technologiemi v online prostředí.**
- **Dejte dítěti najevo, že si ceníte jeho pracovního úsilí** (např. dodržení času pro práci, dokončení úkolu, úklidu pracovního místa). Pro Vás i pro dítě je smysluplné na těchto návycích pracovat, i když víme, jak obtížné to pro dítě je.
- **Užívejte si bezpečné a přátelské klima.** Vysvětlujte dítěti, proč se učíte jinak, a předávejte mu pozitivní pohled na věc. Ptejte se dítěte na jeho pocity, obavy. Ujistěte ho jednoduchými větami, že to, jak se cítí, je normální. Povídejte si o tom, že nejste v ohrožení života a že i tato nezvyklá situace jednou skončí. Myslete také na to, že dítě je snadno unavitelné, což může negativně ovlivnit nejen jeho výkon, ale i jeho chování.
- **Chvalte dítě vždy, když si pochvalu zaslouží.** Pomůže Vám nastavený systém pochval – razítka, nálepky, drobné předměty. Můžete navázat na způsob hodnocení, který je zavedený při školní výuce.

Zdrojový text je dostupný na Metodickém portálu RVP.CZ / NPI ČR – [Žáci s mentálním postižením](#).

Žák ze sociálně znevýhodněného prostředí

- **Pomozte svému dítěti učit se doma.** Škola pokračuje, i když do ní Vaše dítě nechodzi. Učitelé posílají rodičům a dětem práci na doma různými způsoby, například e-mailem, přes WhatsApp, úkoly vyvěšují u vchodu školy, případně je hází do schránky. Vypracování zadání je povinné a nahrazuje běžnou školní výuku.
- **Komunikujte se školou a nebojte se zeptat.** Nedostali jste e-mail, nevíte Vý ani Vaše dítě, jaké jsou úkoly, nemáte počítač nebo přístup k internetu, nerozumíte zadání, nemáte školní pomůcky? Zavolejte nebo napište třídní učitelce a řekněte jí o svých problémech. Určitě Vaši snahu ocení.
- **Dodržujte stejný režim, jako když je škola.** Vaše dítě by mělo vstávat a chodit spát v přibližně stejnou dobu jako během běžné školní docházky. Po snídani dopoledne by se mělo dítě věnovat od pondělí do pátku školním úkolům. Po obědě je čas na odpočinek, zábavu a pomoc v domácnosti.
- **Umožněte dětem pracovat v klidu.** Dítě potřebuje ke školní přípravě klidné pro-
- středí. Zapnutá televize, rádio nebo mobil ho vyruší.
- **Pomozte dítěti rozvrhnout úkoly.** Není potřeba dělat vše najednou, stačí jeden dva úkoly denně. Mezi každým úkolem by dítě mělo mít krátkou přestávku.
- **Odměňte dítě za snahu.** Pokud vidíte, že se dítě snaží úkoly plnit, pochvalte ho, podpořte, odměňte.
- **Sledujte s dítětem televizi, nechte je poslouchat rádio.** Je mnoho programů v televizi a rádiu, které Vašemu dítěti mohou pomoci. Na ČT1 každý všední den běží například UčíTelka pro děti v 1.–5. ročníku základní školy. Český rozhlas Rádio Junior vysílá celý den pořady pro děti a mládež.
- **Řekněte si o pomoc.** Nezvládáte s dítětem dělat úkoly nebo nemáte technické vybavení? Nenechávejte to být. Požádejte o pomoc sociální pracovníci nebo některou z organizací, které pomáhají ve Vašem kraji, například Člověk v tísni nebo Nová škola.

Žák s poruchami chování

- **Zařazujte, pokud je to možné, do výuky humor.** Nerozčilujte se, pokud je to ve Vašich silách. Pokuse se přijmout to, co už se stalo, a plánovat společně pozitivní změny.
  - **Naslouchejte dítěti,** mluvte s ním pozitivně (i o současné situaci) a dodávejte mu jistotu. Jak jen je to možné, zařazujte do výuky hru a relaxaci.
  - **Počítejte s nižší koncentrací pozornosti dítěte.** Minimalizujte rušivé efekty z okolního prostředí. Dohlédněte, aby mělo dítě u sebe při výuce jen nutné věci, které ho nebudou při práci rozptýlovat.
  - **Pracujte v kratších intervalech,** pokud se však na nějakou činnost dítě soustředí dobře, nenuťte ho ke změně – přizpůsobte se jeho potřebám. Počítejte se zhoršenou flexibilitou – upozorněte předem na změnu typu činnosti. Nestresujte sebe ani dítě rozsahem úkolů a trpělivě a klidně dítě bez výčitek vracejte k započaté práci.
  - **Snažte se tolerovat psychomotorický neklid** – práci prokládejte krátkým odpočinkem, umožněte pohyb, volbu polohy k práci, nekárejte za mimovolní činnosti.
- Vyplatí se Vám vytvořit dítěti podmínky pro změnu činností a poloh při učení.
- **Pokuste se používat jednoduché a důsledné postupy** ke korekci chování. Nastavte opravdu jednoduchá pravidla, která budou důsledně dodržována. **Popskytněte dítěti bezprostředně zpětnou vazbu** především po každém vhodném jednání. Nebojte se připomenout nedodržování stanoveného pravidla v případě nevhodného chování.
  - **Zkuste vše „zviditelňovat“** – např. čas pro žáka, kartičky s důležitými pravidly na stole, znázornění problému a jeho řešení.
  - **Celkově se zaměřte na zvyšování sebevědomí dítěte** – na pochvalu, na pozitivní hodnocení, oceňte každý sebemenší úspěch nebo i projevenou snahu. **Chvalte ihned po splnění úkolu.** Pokuse se vytvářet podmínky, aby mohlo dítě úspěch zažít co nejčastěji. Pozitivní hodnocení působí jako upevnění žádoucího chování, což je Vašim smysluplným cílem.

Zdrojový text je dostupný na Metodickém portálu RVP.CZ / NPI ČR – [Žáci s poruchami chování](#).

Žák s poruchami autistického spektra

- **Pokoušejte se dávat do souvislostí** nově vzniklé situace s již získanými poznatkami, vědomostmi a zkušenostmi. Vždy pomáhejte hledat logické souvislosti mezi novými a již naučenými faktými.
- **Zadávejte úkoly pomocí krátkých, přesných a konkrétních pokynů.** Pokud to situace vyžaduje, vypracujte seznam dílčích kroků konkrétního úkolu. Úkoly případně zadávejte písemně, aby se k nim dítě mohlo průběžně vracet a osvěžit si zadání.
- **Při učení využívejte vizuální podporu.** S využitím vizuální podpory rozvíjíte u dítěte dovednost orientovat se na pracovní ploše, v učebnici, pracovním listě či sešitě. Učte dítě, pokud je to možné, formou vizualizovaných scénářů – vyjadřovat se, něco vyprávět, řešit problém (využívejte k tomu písemnou osnovu, obrázky jako osnovu apod.).
- **Strukturalizujte – stanovte „kdy, kde, co, jak, jak dlouho, proč?“ se budete učit.** Při uplatňování principů strukturovaného učení nastavujte schéma zobrazení **zleva doprava a shora dolů**. Využijte systému, který se osvědčil ve škole.
- **Texty pro učení upravte tak, aby na jedné stránce nebylo velké množství informací.** Vyberte, co je podstatné. Dovolte dítěti s dobrou sluchovou pamětí nahrávat si výklad na diktafon.
- **Nastavte dobu trvání práce a odpočinku,** přihlédněte k unavitelnosti dítěte a k jeho možnosti soustředění. **Sledujte, co při společném učení zapříčinuje případné problémové chování.** Na základě zjevných příčin se pokusete naplánovat preventivní opatření.
- **Respektujte přecitlivělé projevy dítěte,** nesnažte se je za každou cenu překonat. Důvodem může být zvýšený hluk, pachy apod.
- **Nezapomínejte, i když je to obtížné, v denním shonu na účinnost motivace** (ať již sociální, materiální či činnostní). Poskytujte dítěti odměny bezprostředně po ukončení dané aktivity nebo po využití správného modelu chování.

Zdrojový text je dostupný na Metodickém portálu RVP.CZ / NPI ČR – **Žáci s PAS**.